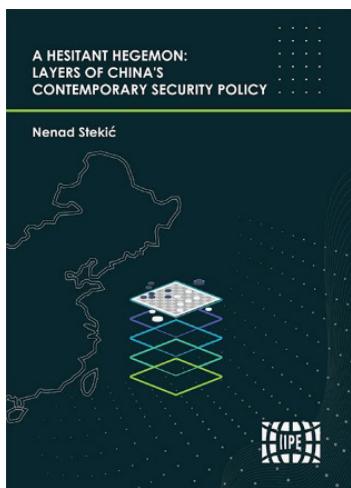

Јана Марковић*
*Факултет безбедности,
Универзитет у
Београду, Београд*
**„КИНЕСКИ САН“
И ПОДМЛАЂИВАЊЕ
КИНЕ КАО
ВЕЛИКЕ СИЛЕ**

Nenad Stekić. 2023. *A Hesitant Hegemon: Layers of China's Contemporary Security Policy*. Belgrade: Institute of International Politics and Economics, 278 pp.

Идеја о великом подмлађивању кинеске нације чврсто је имплементирана у свеукупну политику коју Народна Република Кина (у даљем тексту: Кина) води у савременом глобалном поретку. Као резултат великих амбиција, Кина остварује све веће материјалне способности које јој омогућавају технолошки и војни напредак чиме све чешће бива предмет расправа у којима се о њој говори као о „новом хегемону“. Да ли је успон Кине заиста достигао такву размеру да може да представља значајну забринутост за глобални поредак и међународну безбедност?

Монографија „Хегемон који оклева: слојеви савремене безбедносне политике Кине“ аутора Ненада Стекића (Nenad Stekić) написана на систематичан, за читаоца разумљив начин доприноси свеукупном разумевању савремене безбедносне политике Кине. Иновативност се огледа у приступу који фокус ставља на испитивање начина на који догађаји у међународном поретку утичу на спољнополитичко

* Контакт: jana.markovic@fb.bg.ac.rs; markovicfb22@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-0676-8213>

понашање Кине чиме се уједно нуди и јединствен увид у еволуцију њене позиције у глобалној арени. Аутор уводи нов приступ „секвенцирања” безбедносне политике Кине на слојеве. Применивши мултидимензионалност у проучавању безбедносне политике Кине аутор је остварио оригинални приступ у разумевању мотива и начина развоја ове политике, чиме је допринео експанзији дискусија које се баве истим или предметно блиским темама, а посебно у областима безбедности, политике и међународних односа. Карактеристична тачка коју читалац треба да има на уму јесте чињеница да аутор полази од претпоставке да је кинеска безбедносна политика на стратешком нивоу свих других (супер)сила у међународном систему међу најсвеобухватнијим.

Аутор користи прилику да да одговор на нека од питања која су од суштинског значаја за разумевање Велике стратегије Кине и њене безбедносне политике. Монографија се састоји од пет тематских поглавља организованих на систематичан начин тако да читаоца упуте у предмет истраживања кроз теоријске концепте, омогуће разумевање сложености савремене кинеске безбедносне политике у свету и, на крају, понуде три потенцијална сценарија за будуће одлучивање Кине.

Поред теоријских феномена и концепата (свеобухватна национална моћ, *locus* глобалне безбедности и раздвајање структуре система међународних односа) неопходних за разумевање аргумената који се износе, аутор се у првом поглављу бави питањем на који начин је кинеска безбедносна политика допринела развоју њене Велике стратегије. Принцип „мирног успона”, усклађен са стратешком културом, конзистентан је елемент кинеске спољне и безбедносне политике последњих деценија. За процену достизања мирног успона аутор опрезно користи тезу о хегемонској стабилности с обзиром на то да још увек немамо све одговоре потребне за доношење свеобухватних закључака. У контексту изнетог, да ли ће Кина угрозити статус хегемона Сједињеним Америчким Државама и пореметити стабилност глобалног поретка? Да ли ће Кина постати одлучнија у својој спољној политици и тиме се „замерити” другим државама или утицати на стабилност и ефикасност регионалних и глобалних институција? Аутор отвара врата истраживачима за развој дискусија које ће као почетну тачку узимати овај теоријски модел. Уз то, аутор нуди читаоцу још један инструмент за истраживање који се у овој монографији налази у

облику слојева и подслојева кинеске безбедносне политике.

Да би се ти слојеви разумели, читалац се уводи у еволутивни пут Велике стратегије. У вези са тим, представљене су основне идеје неких од суштинских филозофских концепата попут конфучијанизма, таоизма и будизма који су утицале на Велику стратегију и активности Кине у спољнобезбедносном окружењу. Тако је Комунистичка партија Кине у своју политичку идеологију уградила одређене аспекте конфучијанизма, попут идеје меритократије, поштовања ауторитета и друштвене хармоније. Или, вредности таоизма попут понизности, једноставности и самоограничења могу се сматрати факторима који су утицали на приступ Кине глобалном лидерству. На страницама које следе, дат је детаљан приказ развоја Велике стратегије кроз четири етапе почевши од друге половине 20. века. Оно што аутор износи као упечатљиво јесте то да су аналитички периоди еволуције Велике стратегије усклађени са владавинама шефова држава (конкретно је реч о престанку мандата шефа државе који уједно означава крај етапе). Управо у вези са овом повезаношћу, Велика стратегија Кине се мења у зависности од идеолошке и стратешке визије света актуелног

лидера. По чему је то специфична пета етапа Велике стратегије? Најпре, она је отпочела независно од престанка мандата шефа државе током четврте етапе, јер се четврта етапа завршила и пета је почела са Си Ђинпингом као лидером. Пети период развоја појављује се као феномен услед промена у домену спољних послова Кине које су проузроковане избијањем пандемије КОВИД-19 и која је притом укључила и на рањивости саме Стратегије. Овај пети период уједно карактерише и асертивност Кине у домену јавне дипломатије и повећаног ангажовања на глобалној сцени што се још назива и „дипломатија Вука ратника” (стр. 112). Аутор сматра да постоје снажне индикације да је Пета Стратегија не само формулисана већ и опсежно операционализована и да је могуће да ће уз мање модификације, остати актуелна до 2049. за када је постављен прокламовани циљ „подмлађивања” и јачања кинеске нације.

Након детаљне анализе развоја Велике стратегије, аутор се опредељује за посебан приступ у наукама безбедности који користи нивое и секторе безбедносне политике који се међусобно укрштају, пружајући свеобухватан аналитички оквир за боље разумевање начина на који Кина реагује у спољној политици. Само

поглавље је организовано у три целине које одговарају посебној врсти слојева безбедносне политике: 1) хијерархијско-просторни слојеви, 2) функционални слојеви и 3) институционални слојеви.

У оквиру прве целине, разматрају се кинеска глобална агенда, национална и људска безбедност, као и политика Кине у вези са просторним регионима попут источноазијског, Залива, Африке, Океаније. Анализом су обухваћени и програми попут оног који Кина развија у свемиру, где се геополитичка конкуренција интензивирала последњих година, као и програми на Арктику, који између осталог у великој мери имају допринос научним истраживањима (без обзира на то да ли се Арктик претвара у нови регионални безбедносни комплекс). Није занемарен ни скептицизам који се јавио међу европским државама у оквиру иницијативе „Појас и пут”. За ову иницијативу је рецимо посебно значајна политика коју Кина води у Персијском заливу, где последњих година испољава своју асертивност кроз јачање политичке и војне сарадње.

Друга група, функционални слој кинеске безбедносне политике, фокусира се на области које тестирају спремност и ефикасност Кине у суочавању

са глобалним изазовима попут понашања у Индо-пацифичком региону који се све више препознаје као регија од значаја за глобалну безбедност, посредовања у Украјини или деловања у Авганистану кроз пружање помоћи, посредовање у мировним споразумима и подржавање Авганистана као државе и њеног народа. Анализом су обухваћени и подухвати попут пројектовања меке моћи, технолошког развоја, трговине оружјем. За разлику од пројектовања меке моћи које Кина спроводи деценијама, или чак вековима уназад, а која је сада само интензивирана, трговина војном опремом је нешто што је доживело значајан раст последњих година. Уз значајан свеукупни технолошки напредак који остварује, то је Кину начинило значајним играчем на глобалном тржишту оружја, али и других производа.

На крају, трећа група се односи на институционалне елементе (подслојеве) и обухвата улогу Комунистичке партије Кине, државне и националне администрације, Народноослободилачке армије, као и учешће Кине у међународним организацијама и другим међународним форумима. С обзиром на централну улогу Комунистичке партије Кине за разумевање кинеске безбедносне

политике неопходно је управо изучавање саме Партије. У анализу треба укључити и структурално, функционално и нормативно уређење саме државе, као и разумевање организације и начина деловања Народноослободилачке армије као главне војне снаге. И на крају, Кина је чланица бројних међународних организација (чак и оснивач једне, Шангајске организације за сарадњу) и као таква она не може своју спољну политику да ограда од чланства у организацијама или било којих иступања у међународним односима.

Посебно интересантно поглавље за читаоца који се интересује или проучава билатералне односе Кине и Америке јесте четврто поглавље посвећено начину на који Пентагон види развој Кине и импликације тог развоја на међународне односе. Када једна држава развија своју моћ, а нарочиту ону која има војни карактер, то не може да промакне „великом брату” глобалног поретка. На крају, који хегемон би дозволио другом међународном актеру да угрози његову позицију?! Како Сједињене Америчке Државе од 2001. објављују годишње извештаје о војном и безбедносном развоју Кине, аутор је на располагању имао 21 извештај који указује на следеће: неколико кључних тема се доследно

појављује у извештајима, попут војних капацитета, модернизације, војне моћи, програма војне модернизације и војног буџета; као и то да се уочава промена фокуса Пентагона са одбрамбених концепата на унутрашњу политику у вези са Тајваном и Хонг Конгом.

Иако се из наслова поглавља то не наслућује, аутор је искористио половину простора овог поглавља да представи резултате истраживања који указују на перцепцију коју Кина има према Пентагону и Сједињеним Америчким Државама. Овог пута, Кина је асертивно поступила, заузела место истакнутог учесника на глобалној сцени и ту улогу искористила да укаже на последице које хегемонија Сједињених Америчких Држава има на међународну заједницу и све њене актере.

Крај монографије, пето поглавље, аутор посвећује сценаријима асертивности Кине у глобалној политици. Да ли ће Кина наставити да буде оклевајући лидер у систему међународних односа? Читалац међутим не би требало да очекује да ће пронаћи одговор на ово питање. Одговорно и оправдано, аутор не износи предвиђања у погледу будућег понашања Кине у спољнополитичким односима. Он нуди три алтернативна сценарија који показују положај Кине у наредној

деценији међународних односа до 2030.

Аутор сматра да би кинеска безбедносна политика могла довести од *status quo* (Сценарио 1) до агресивније Кине и еволуције нове кинеске безбедносне политике (Сценарио 2), или Кине као унипола у међународном систему (Сценарио 3). Први сценарио био би наставак пасивне улоге Кине у међународним односима која је била карактеристична дуги период. Кина се не би мешала у послове других држава нити би преузимала водећу улогу у међународним питањима, бавила би се унутрашњим стварима што би јој омогућило да економски јача и буде главни глобални играч. Други сценарио полази од централних кругова у међународним односима, у чијем центру се налази Кина која ће асертивно водити своју безбедносну политику тако што ће својим економским и политичким утицајем да обликује правила међународног система на начин који њој одговара. Овакво понашање Кине би јој омогућило да се укључи у посредовање у територијалним споровима, и поспешити пројектовање њене меке моћи. Економски развој, инфраструктурни пројекти и трговински споразуми су нешто што Кини већ сада обезбеђује ширење свог утицаја. Међутим, уколико би дошло до

остварења трећег сценарија, Кина би постала унипол, што значи да би преузела улогу коју већ неколико деценија имају Сједињене Америчке Државе. Овај сценарио се чини мало вероватним јер, тешко је поверовати, како је речено раније, да ће хегемон лако дозволити другој (супер)сили да тако лако „преузме престо”. Не треба заборавити да су на међународној сцени и Русија и Индија значајни играчи.

Дешавања у савременом свету доводе у питање одрживост мирног успона Кине и стварају неизвесности у развоју безбедносних политика и односа у међународном систему. Може се закључити да је аутор применом различитих методолошких алата заиста дао једно од могућих објашњења о природи кинеске спољне и безбедносне политике од периода избијања пандемије КОВИД-19 до данас. Упркос ограничењима ове монографије и резултата истраживања који су у њој представљени, а којих је и сам аутор врло свестан, она (монографија) пружа увид у начине на који су различити слојеви кинеске безбедносне политике усклађени са догађајима и променама које се дешавају како њеном у блиском окружењу тако и у регионалним и глобалним оквирима. Самим тим, књига представља вредно штиво како за

научну заједницу, тако и за све оне који желе да читањем једне публикације стекну основна знања о (савременој) кинеској безбедносној политици. Аутор не задире од тога да изнесе аргументе који иду у прилог развоју Кине као новог хегемона или доминантне глобалне силе.

Међутим, чињеница да аутор то чини на основу емпиријских метода и анализа релевантних извора, строго поштујући методолошка правила, чини ову монографију итекако значајном тезом која ће учинити корпус научног знања у овој области богатијим.

Литература

Stekić, Nenad. 2023. *A Hesitant Hegemon: Layers of China's Contemporary Security Policy*. Belgrade: Institute of International Politics and Economics.